

ТАҚЫРЫП 5. ӘЛЕУМЕТТІК- ЭКОНОМИКАЛЫҚ ПРОЦЕССТЕРДІ ЖОСПАРЛАУ

Дәріс жоспары

- ① 1.Әлеуметтік-экономикалық процесстерді жоспарлаудың негіздері
- ② 2.Әлеуметтік-экономикалық процесстерді аймақтық деңгейде жоспарлаудың ерекшеліктері

1.Әлеуметтік-экономикалық процесстерді жоспарлаудың негіздері

- Әлеуметтік саладағы **жоспарлау** басқару шешімдерін қабылдау процессі болып табылады, ол – бастапқы ақпаратты өңдеуге негізделген және мақсаттарды таңдау мен ғылыми дайындауларын қамтиды, сондай-ақ сол мақсаттарға жету құралдары мен жолдарын анықтайды. Жоспарлаудың мәні – әлеуметтік саланың дамуын басқаруды ғылыми-негізділігін қамтамасыз етудің қажеттілігінде болады.

- ◎ **Жоспар** зерттеліп отырған объектінің нақты анықталған мақсаты мен онда болатын көптеген маңызды саналатын оқиғаларды болжамдаудан тұрады. Оның басты белгісі – көрсеткіштердің нақтылығы және де олардың уақыт пен сандық айқындылығы.

Жоспарлау аспектілері

Әлеуметтік-экономикалық аспектісі	Методологиялық аспектісі	Ұйымдастырушылық аспектісі
Объективті экономикалық заңдардың танымдылығына негізделген және кеңейтілген қайта өндірудің экономикалық және әлеуметтік процесстерін білдіреді	Жоспарлаудың қағидалары мен әдістерінің жиынтығын көрсетеді, яғни әлеуметтік-экономикалық процесстерді тану мен оларға белсенді түрде ықпал ету құралдары	Жоспарлаушы органдардың құрылымы мен жоспарларды құрастырудың технологиясын көрсетеді

Әлеуметтік-экономикалық процесстерді жоспарлау формалары

<i>Директивті жоспарлау</i>	<i>Индикативті жоспарлау</i>	<i>Стратегиялық жоспарлау</i>
Құқытық заңды күші бар жоспарларды құрастыру процессі мен оларды жүзеге асыруды қамтамасыз ету шараларының кешені. Олар барлық атқарушыларға ортақ мекен-жайлық сипатқа ие, ал олардың атқарылуына қызметтік тұлғалар жауап береді.	Мемлекеттің экономикалық саясатына сай экономикалық дамуды сипаттайтын параметрлер (индикаторлар) жүйесін құрау процессі (директивті белгісі жоқ, міндетті тапсырмалардың шектелген мөлшерін қамтиды және ұсынушылық сипаты бар). Индикаторлары: қаржылардың, таурлар нарығының және бағалы қағаздардың жағдайы, бағалар	Ұлттық экономика шегіндегі ұзақ мерзімді параметрлер жүйесін құрау процессі. Оның мәнісі экономика дамуының негізгі басымдықтарын таңдауда, ал оны жүзеге асырушы ол – мемлекет. Стратегиялық жоспарлаудың негізгі көрінісін жалпы мемлекеттік даму концепциясынан көруге болады.

Жоспарлау қағидалары:

- ◎ -ғылыми қағидасы;
- ◎ -әлеуметтік бағыттылығы мен қоғамдық қажеттіліктер басымдықтарының қағидалары;
- ◎ -қоғамдық өндірістің тиімділігін арттыру қағидасы;
- ◎ -үйлесімділік пен тепе-теңділік қағидалары;
- ◎ -басымдылық қағидасы;
- ◎ -қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді мақсаттардың келісімділік қағидалары.

Әлеуметтік нормативтер

- - ғылыми негізделген бағдарларды көрсету керек, әлеуметтік-экономикалық мәселелерді шешу кезінде қажетті эталондарға жету.
- Қолданылуының қызметтік ерекшеліктеріне байланысты әлеуметтік нормативтерді блоктар бойынша топтастыруға болады:
- I – тұрғындардың кірістері мен шығындарын құрастыру;
- II – әлеуметтік қамтамасыз ету;
- III – әлеуметтік демография;
- IV – тұрғындардың материалды және ақылы игіліктерді тұтынуы;
- V – тұрғындардың тұрғын үй-коммуналды өмір деңгейлері;
- VI – сауданың, қоғамдық тамақтанудың және тұрмыстық қызмет көрсетудің дамуы;
- VII – көлік және байланыс;
- VIII – халықтың денсаулығын қорғау;
- IX – жұмыс, жұмыстан тыс және де бос уақыт;
- X – жұмыстың жағдайы мен оны ұйымдастыру;
- XI – қоршаған ортаның жағдайы мен оны қорғау.
- Әрбір блок адамдардың өмір сүру іскерлігін бейнелейтін нақты көрсеткіштер мен нормативтерден тұрады

Минималды тұтыну бюджеті ол

- ◎ – ғылыми негізделген нормалар мен нормативтер бойынша тамақ өнімдерімен, негізгі азық-түліктік емес тауарлармен және ақылы қызметтермен адам өмірін материалды қамтамасыз етудің құны.

Муниципалды жоспарлау әдістері

<u>Салалық тұрғыда</u>	<u>Шекаралық тұрғыда</u>
-жоба қаланың барлық аумағын қамтиды; -жоба түрлі құрылымдар мен ресурстар көздерін қолданады; -сөйте тұра, тек бір ғана сала қайта ұйымдастырылады, мысалы коммуналды шаруашылық; -қала қатарынан бірнеше салалық жоспарларды жүргізе алады, ол кезде өзара келіспеушіліктер болмау үшін олардың үйлесімділіктерін байқап отыру керек;	-белгілі бір бағдарламаны қаланың тек бір ғана ауданы алады, алайда оның шегіндегі бағдарлама кешенді болып, түрлі салаларды қамтуы мүмкін. Мысалы: АҚШ-тың көптеген қалаларындағы орталықты қайта жандандыру мен қалпына келтіру бағдарламалары оларға жаңа экономикалық сапаны беру үшін жасалады.

Жоспарлау түрлері

Бюджеттік жоспарлау (объектісі – муниципалды қаржылар)	Территориалды жоспарлау (объектісі – қала аумағы, оның кеңістіктік дамуы)	Әлеуметтік-экономикалық жоспарлау (объектісі – муниципалды экономика мен әлеуметтік саланың барлық жүйесі)
Негізгі құжаттар: -бюджет; -ортамерзімді қаржылық жоспар; -келешектегі даму бағыттары мен жобаларының қаржылық негіздеулерінің түрлі құжаттары	Негізгі құжаттар: -бас жоспар; -шекаралық жоспарлау сызбасы; -жерді пайдалану мен құрылыстардың ережелері; -қала құрылысы шешімдерінің инвестициялық игеру бағдарламасы.	Негізгі құжаттар: -орта және ұзақ мерзімді әлеуметтік-экономикалық даму бағдарламалары мен жоспарлары, стратегиялық жоспарларға дейін

Концепция (муниципалитеттің даму келешектерін құрастыру)	Стратегия (аумақтың дамуының басымды бағыттары туралы қоғамдық келісім құжаты)	Әлеуметтік-экономикалық даму бағдарламасы (стратегияда көрсетілген мақсаттарға жетуді қамтамасыз ететін кешенді ереже)	Іс-әрекеттер жоспары (бюджеттік кезеңдегі дамудың құрастырылған басымдықтары)
-дамудың жалпы философиясы баяндалған; - перспективаларды жүзеге асыру әдістерін құрастыру ниеттерін жариялау;	муниципалитеттің дамуының оңтайлы моделі пайдасына таңдау жарияланады; -сыртқы және ішкі факторлардың әсерлерін сараптау мен бағалауға негізделеді;	-мақсаттар, мәселелер мен ресурстар тепе-теңдігі; -барлық ресурстық шығындарды түпкілікті есептеп, ондағы бағдарламалық іс-шараларды жүзеге асырылуына тартылу кезеңдері мен көздерін көрсету;	-мақсаттар, мәселелер мен ресурстар тепе-теңдігі; -барлық ресурстық шығындарды түпкілікті есептеп, ондағы бағдарламалық іс-шараларды жүзеге асырылуына тартылу кезеңдері мен көздерін көрсету;

**Назарларыңызға
рахмет!**